

Терапевтична школа Любові Трохимівни Малої (до 95-річчя з дня народження)

Розвиток української терапевтичної школи тісно пов'язаний з іменем академіка Національної академії наук України, Академії медичних наук України, Російської академії медичних наук, Героя Соціалістичної Праці, Героя України Любові Трохимівни Малої (1919–2003) – фундатора й першого директора Інституту терапії АМН України, якому 2004 р. присвоєно її ім'я. Вона була засновником і головним редактором «Українського терапевтичного журналу», членом редакційних колегій провідних наукових медичних журналів, що видавались в Україні й Росії, членом Міжнародного товариства внутрішньої медицини, дійсним членом Міжнародного товариства кардіоваскулярної фармакотерапії, членом Президії Асоціації кардіологів СНД, заступником голови Українського наукового товариства терапевтів і наукового товариства кардіологів. Протягом понад 30 років була незмінною головою спеціалізованої вченої ради із присудження вчених ступенів (із терапії, кар-

діології та педіатрії) при Харківському державному медичному університеті. Підготувала 36 докторів та 188 кандидатів наук.

Формування терапевтичної школи академіка Л.Т. Малої почалося 1961 р., коли вона очолила кафедру госпітальної терапії Харківського медичного інституту, яка більш ніж 45 років була однією з кращих серед кафедр в Україні. А вже 1962 р. з її ініціативи на кафедрі було відкрито дві проблемні кардіологічні лабораторії з вивчення артеріальної гіпертонії, атеросклерозу та ішемічної хвороби серця. Провідним напрямком наукових досліджень у цих лабораторіях стало вивчення системи нейрогуморальної регуляції основних захворювань серцево-судинної системи. Паралельно тривало глибоке вивчення функціональної діагностики та фармакотерапії серцево-судинних захворювань. Одним з основних наукових інтересів Л.Т. Малої був гострий інфаркт міокарда, і вже 1967 р. на базі 27-ї клінічної лікарні м. Харкова вона організувала одне

з перших в Україні спеціалізоване відділення для хворих на інфаркт міокарда з палатою інтенсивного спостереження. Після цього було створення, також уперше в Україні, великої системи етапного лікування хворих на інфаркт міокарда, зокрема мережі спеціалізованих кардіологічних відділень з блоком інтенсивної терапії, відділеннями реабілітації і санаторно-курортної реабілітації. Ця система мала важливе соціально-економічне значення, адже дала змогу більш ніж удвічі знизити летальність від інфаркту міокарда й повернути цих хворих до активного життя.

Кафедра і проблемна лабораторія, якими вона керувала, стали одним з головних центрів у республіці із впровадження нових методів діагностики й лікування. Розвиваючи концепцію про провідну роль атеросклерозу у виникненні ішемічної хвороби серця, Л.Т. Мала досліджувала особливості порушення білково-ліпідного обміну при атеросклерозі й за допомогою імуноелектрофорезу виявила в крові хворих білково-ліпідний комплекс, що діє як антиген. На основі дослідження ролі біологічно активних речовин у виникненні й перебігу основних хвороб серця в клінічну практику була впроваджена комплексна фармакологічна корекція артеріальної гіпертонії залежно від активності реніну.

Паралельно зі створенням стрункої системи лікування захворювань серцево-судинної системи Любов Трохимівна велику увагу приділяла вихованню наукових кадрів. Її колектив постійно поповнювався молодими талановитими лікарями, кращими випускниками Харківського медичного інституту й медичних вищих навчальних закладів України. Під її керівництвом вони визначають перспективи наукових досліджень у різноманітних галузях медицини — гастроентерології, кардіології, пульмонології, нефрології. У вирішенні багатьох завдань Л.Т. Мала та її учні плідно співпрацювали з відомими вченими України й Росії.

У 1981 р. з ініціативи Любові Трохимівни в Харкові відкрито філію Київського науково-дослідного інституту кардіології імені акад. М.Д. Стражеска Міністерства охорони здоров'я України, яка 1986 р. була перетворена на єдиний в Україні науково-дослідний інститут терапії МОЗ України. У 1993 р. Інститут терапії передано до складу створеної Академії медичних наук України. В інституті, крім уже наявного кардіологічного, відкрито клінічні відділення гастроентерології, пульмонології, нефрології. Під керівництвом Л.Т. Малої починається всебічне вивчення причин хронізації захворювань внутрішніх органів, а також розробка методів ранньої діагностики, лікування і профілактики

найпоширеніших захворювань серцево-судинної системи, органів дихання, захворювань шлунково-кишкового тракту й нирок із впровадженням результатів досліджень у практику охорони здоров'я. Також виконувалися міжнародні програми «Многофакторная профилактика ишемической болезни сердца» та «Интегрированная профилактика основных терапевтических заболеваний». У межах міжнародної програми CINDI-Україна тривали дослідження щодо ефективних засобів первинної і вторинної профілактики хронічних неінфекційних захворювань на підставі виявлення їх чинників ризику та ранніх клінічних ознак. Відкриття Інституту відіграло вагомий роль у поліпшенні якості діагностики й лікування населення України від основних терапевтичних захворювань. Інститут, творцем і незмінним керівником якого була Л.Т. Мала, за короткий час перетворився на могутній навчальний, науковий і медичний комплекс, обладнаний сучасною діагностичною та лікувальною апаратурою, і став одним з основних закладів у системі Академії медичних наук і Міністерства охорони здоров'я України, де займаються фундаментальними і прикладними науковими дослідженнями з терапії, розробкою методів оптимальної фармакотерапії основних захворювань терапевтичного профілю, вирішенням проблем епідеміології хронічних неінфекційних захворювань і оптимізації їх багатфакторної профілактики. Зберігаючи традиції терапевтичної школи академіка Л.Т. Малої, науковий колектив Інституту провадить дослідження нейрогуморальних механізмів розвитку основних терапевтичних захворювань. Також в Інституті тривають започатковані академіком Л.Т. Малою епідеміологічні дослідження й розробка засобів профілактики неінфекційних захворювань.

Фундаментальні та клінічні дослідження Любові Трохимівни завжди були спрямовані на вирішення найактуальніших проблем терапії. Її наукова спадщина — вагомий внесок у розвиток вітчизняної і світової медицини. Основні наукові праці дослідниці присвячені вивченню серцево-судинної системи при атеросклерозі, ролі нейрогуморальних механізмів регуляції у виникненні та прогресуванні захворювань серцево-судинної системи, зокрема гіпертонічної хвороби серця, гострого інфаркту міокарда, недостатності кровообігу, проблемам клінічної фармакотерапії.

Любов Трохимівна — авторка понад 700 наукових праць, опублікованих у періодичних медичних виданнях, у тому числі 24 монографій: «Рак легкого» (1965), «Диагностика и лечение болез-

ней сердца и сосудов, обусловленных туберкулезом» (1969), «Клиника внутренних болезней» (1977), «Ишемическая болезнь сердца у молодых» (1978, співавтор), «Инфаркт миокарда» (1981, співавтор), «Лечение болезней сердца и сосудов» (1982), «Ритмы сердца» (1993), «Нейрогуморальные системы в патогенезе, диагностике и лечении гипертонической болезни» (1993), «Хроническая недостаточность кровообращения» (1994, співавтор), «Клиническая фармакология» (1995), «Сердечные гликозиды» (1996, співавтор), «Неотложная помощь в кардиологии» (1998), «Эндотелиальная дисфункция при патологии сердечно-сосудистой системы» (2000), «Терапия» (2001), «Хроническая сердечная недостаточность» (2002) та ін.; 34 анотацій, доповідей, опублікованих у матеріалах Європейського і Міжнародного конгресів. Наукові розробки

Л.Т. Малої захищені 26 авторськими свідоцтвами на винахід і 21 патентом.

Усе яскраве життя й діяльність Л.Т. Малої були присвячені розвитку вітчизняної кардіологічної науки, впровадженню результатів наукових досліджень у практику, створенню й вихованню гідної наукової зміни.

За великі заслуги в розвитку охорони здоров'я, багаторічну плідну науково-педагогічну діяльність Любові Трохимівні присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці й Героя України. Крім того, вона нагороджена орденами Трудового Червоного Прапора, Вітчизняної війни II ступеня, Богдана Хмельницького III ступеня, Ярослава Мудрого V ступеня і 14 медалями.

Наукова діяльність Л.Т. Малої сприяла розвитку медичної науки, а заснована нею терапевтична школа — одна з найшанованіших у державі.